

เมื่อออกเสียงคำว่า เพชรบุรี เป็น [เพ็ดชะ/บุรี] ทำไม [บุรี] จึงกลายเป็น [บุรี]*

อุดม วโรตม์สิกขิตต์
ราชบัณฑิต สำนักศิลปกรรม
ราชบัณฑิตยสถาน

บทคัดย่อ

ปรกติคำว่า *เพชรบุรี* จะออกเสียงว่า [เพ็ดบุรี] แต่มีพวกหลงไหลสมาสจะให้อ่านว่า [เพ็ดชะบุรี] แต่เมื่อใดที่อ่านแบบสมาส *บุรี* จะกลายเป็น [บุรี] โดยอัตโนมัติ ครูภาษาไทยจะไม่ได้ยิน เพราะยังถูกครอบงำทางสายตาและสมองว่าเป็น *บุรี* เหมือนเดิม ครูภาษาไทยมักจะสอนว่า เมื่อนำ คำภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต ๒ คำมาประสมกัน (สมาสกัน) เป็นคำ ๆ เดียว ถ้าเสียงสุดท้ายของ คำไม่มีเสียง [อิ] หรือ [อุ] ก็ให้แทรกเสียง [อะ] เช่น *เวช + กรรม = เวชกรรม* [เวดชะกำ] แต่ถ้าเสียง สุดท้ายมีเสียง [อิ] หรือ [อุ] ด้วย เช่น *วุฒิกวาระ* [วุตทิพาวะ] *เมรุมาศ* [เมรุมาศ] แต่ครูภาษาไทย ไม่เคยบอกว่า *ยานพาหนะ* *โสภณาลัย* และคำอื่น ๆ อีกมากที่ไม่ออกเสียงเนื่องแบบสมาสโดยไม่บอก เหตุผล ครูภาษาไทยมักไม่ใส่ใจเรื่อง มาตรา (mora) มุขยัต (prominence) และจังหวะ (rhythm) ในภาษาไทยการออกเสียง คำว่า *เพชรบุรี* เป็น [เพ็ดชะบุรี] โดยลงมุขยัตที่ พยางค์ [ชะ] เป็นการเพิ่ม มาตราลงในส่วนหน้าของคำ ฉะนั้นสมองจะสั่งการโดยอัตโนมัติให้เพิ่มมาตราในส่วนหลังของคำจาก [อุ] เป็น [อู] เพื่อให้สอดคล้องกับจังหวะในการออกเสียง

คำสำคัญ : จังหวะ, มาตรา, มุขยัต, สมาส

บทนำ

ท่านที่เคยใช้บริการของบริษัทรถไฟฟ้ากรุงเทพ จำกัด (มหาชน) หรือที่รู้จักกันดีว่า รถไฟฟ้าใต้ดิน เมื่อรถไปถึงสถานีเพชรบุรี บนถนนเพชรบุรีตัดกับถนนอโศกมนตรี ขอให้ท่านฟังผู้ประกาศอย่างตั้งอก ตั้งใจ ท่านจะได้ยินเสียงประกาศว่าสถานี [เพ็ดชะ/บุรี] คำว่า *บุรี* จะได้ยินเสียงชัดเจนว่า [บุรี] เข้าใจว่า คนไทยบางคนอาจไม่สนใจหรือไม่สะอึกใจเลยว่าทำไมผู้ประกาศได้เปลี่ยนคำว่า *บุรี* เป็น [บุรี] โดยอัตโนมัติ นักภาษาไทย ครูภาษาไทยหายกันไปไหนหมด ไม่ออกมาสงสัยว่าปัจจุบันนี้ความแตกต่างระหว่างสระสั้น กับสระยาวไม่มีความสำคัญหรือทุกคนคงตอบเป็นเสียงเดียวกันว่าสระสั้นยาวยังคงมีความสำคัญในภาษาไทยอยู่ แต่ทำไมกลับไม่มีใครออกมาไว้วางยเมื่อมีคนออกเสียงคำว่า *เพชรบุรี* เป็น [เพ็ดชะ/บุรี] ไม่มีใคร

* ปรับปรุงจากการบรรยายทางวิชาการในการประชุมสำนักศิลปกรรม เมื่อวันที่ ๑๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๕

เลยสักคนหรือ ที่สังเกตเห็นหรือสงสัยหรืออยากทราบว่า เหตุผลที่อยู่เบื้องหลัง การเปลี่ยนแปลงเสียงสระ [อ] เป็น [อุ] ในคำดังกล่าวเกิดขึ้นเพราะอะไร ตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหานี้คือ การนำคำ ๒ คำเข้ามาสมาสกัน

อิทธิพลของคำสมาส

การสมาสคือการประสมคำตั้งแต่ ๒ คำเข้าเป็นคำเดียวกัน คำสมาสในภาษาไทยส่วนมากมักปรากฏกับคำภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตที่ยืมมาใช้ในภาษาไทย เช่น *เพชรบุรี*, *ราชบุรี* ช่วงหนึ่งที่สมาสเฟื่องฟู นักภาษาไทย ครูภาษาไทย รวมทั้งราชบัณฑิตยสถานจะจัดคำเข้าสมาสเคลื่อนไปหมด ใครก็ตามที่ต้องการเป็นผู้ประกาศข่าวและพิธีกรทางวิทยุโทรทัศน์หากไม่อ่านคำตามแบบสมาสจะสอบไม่ผ่าน นอกจากนี้ยังระบุว่า การอ่านแบบสมาสเป็นการอ่านตามหลัก ส่วนการอ่านของคนส่วนมากเป็นการอ่านตามความนิยม เช่น *ประถมศึกษา* ก็บังคับให้อ่านตามหลักว่า [ประถมมะสิกสา] หากอ่านว่า [ประถมสิ๊กสา] เรียกว่าอ่านตามความนิยม, *มัธยมศึกษา* ก็ให้อ่านตามหลักว่า [มัดทะยมมะสิกสา], หากอ่านว่า [มัดทะยมสิ๊กสา] เรียกว่าอ่านตามความนิยม, *พสกนิกร* ให้อ่านตามหลักว่า [พะสกะนิกรอน] หากอ่านว่า พะสกะนิกรอน เรียกว่าอ่านตามความนิยม, *ประวัติศาสตร์* ให้อ่านตามหลักว่า [ประหวัดติสาด] โดยไม่แจ้งว่าหลักดังกล่าวคือหลักอะไร มีที่มาจากไหน แต่ถ้าอ่าน [ประหวัดติสาด] ถือว่าเป็นการอ่านตามความนิยม^๑ แล้วลามไปถึง *อุตสาหกรรม* พากันออกเสียงว่า [อุตตะสาหะกำ] *ตะนาวศรี* ออกเสียงว่า [ตะนาวะสี] และยังมีอีกคำหนึ่งคือคำว่า *ราชบุรี* เมื่อออกเสียงว่า [ราดชะ/บุรี] ก็จัดว่ามีพฤติกรรมเช่นเดียวกับ คำว่า *เพชรบุรี* โดยปรกติคำนี้ออกเสียงเป็นคำ ๓ พยางค์ว่า [ราดบุรี] เช่นเดียวกับ [เพ็ดบุรี] เสียงสระ [อ] ยังคงเป็นสระสั้นตามตัวสะกด แต่เมื่อมีการหลงใหลการอ่านแบบสมาสจึงเกิดการแทรกเสียง [อะ] เข้าหลังพยัญชนะสะกดที่เป็นภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตของคำหน้าหากคำนั้นไม่มีสระตาม และหน้าพยัญชนะต้นของคำที่ตามมาที่นำมาประกอบกันเป็นคำประสมหรือคำสมาส เช่น *เวช+กรรม=เวชกรรม* [เวดชะกำ] หรือคำหน้ามีพยัญชนะสะกดที่ลงท้ายด้วย [อิ] หรือ [อุ] ตามหลังพยัญชนะสะกดของคำนั้น เช่น *อุบัติ+เหตุ = อุบัติเหตุ* [อุบัตติเหตุ], *เมรุมาศ = [เมรุมาต]* ก็ให้ออกเสียง [อิ] หรือ [อุ] ด้วย แม้แต่คำไทยประสมกับคำบาลีก็สมาสกันได้ เช่น *ราช+วัง = ราชวัง* [ราดชะวัง] คำไทยประสมกับคำสันสกฤต เช่น *นาง+ลักษณ์ = นางลักษณ์* [นงลัก] คำไทยประสมกับคำเขมรคำ เช่น *เพลิง+ฟ้า = เพลิงฟ้า* [เพลิงฟ้า] คำเขมรประสมกับคำสันสกฤต เช่น *บาย+ศรี = บายศรี* [บายสี] คำเขมรประสมกับคำบาลี เช่น *กระยา+สาทร = กระยาสาทร* [กระยาสาต]

^๑ โดยไม่พยายามศึกษาว่าพจนานุกรมภาษาอังกฤษจะเลือกการออกเสียงคำที่มีผู้ใช้มากเป็นมาตรฐานของการออกเสียงและเรียงไว้ก่อนคำที่มีผู้ใช้น้อยกว่า เช่น *often* กำหนดว่าออกเสียงเป็น [ɔfən also ɔftən] โดยเอา [ɔftən] ไว้หลัง เอา [ɔfən] นำหน้า

กฎการสมาสในภาษาไทยมิใช่ง่ายตายเช่นนี้เสมอไป และครุภาษาไทยก็ไม่เคยสอนรายละเอียดเรื่องการสมาสให้นักเรียนได้เรียนรู้และเข้าใจอย่างถูกต้อง เช่น *ชลบุรี* ออกเสียงว่า [ชนบุรี] ไม่ใช่ *[ชนละบุรี], *ปทุมธานี* ออกเสียงว่า [ปะทุมธานี], ไม่ใช่ *[ปะทุมมะธานี], *ยาน+พาหนะ* = *ยานพาหนะ* ออกเสียงว่า [ยานพาหนะ] ไม่ใช่ *[ยานนะพาหนะ] หรือ *[ยานะพาหนะนะ], *ยานอวกาศ* [ยานอะวะกาด] ไม่ใช่ *[ยานนะอะวะกาด] หรือ [ยานอะวะกาด] เพราะเป็นคำมากกว่า ๓ พยางค์ ^๒*สุพรรณบุรี* [สุพันบุรี] ออกเสียงว่า [สุพันบุรี] ไม่ใช่ *[สุพันนะบุรี], *มินบุรี* ออกเสียงว่า [มินบุรี]^๓ ไม่ใช่ *[มินนะบุรี], *นงลักษณ์* ออกเสียงว่า [นงลัก] ไม่ใช่ *[นงงะลัก] จะเห็นได้ว่าคนไทยไม่นิยมการแทรกเสียงสมาส [อะ] หลังคำที่สะกดด้วยเสียงนาสิก อันได้แก่ [ง และ น]^๔ โดยเฉพาะหลัง [ง] จะไม่มีการแทรกเสียงสมาส [อะ] เด็ดขาด *โลกสวรรค์*, *โลกมนุษย์* ไม่ออกเสียงแบบสมาสเพราะคนไทยออกเสียงเป็นคำ ๓ พยางค์แล้ว ออกเสียงว่า [โลกสะหวัน] [โลกมะนุด] ตามลำดับ *โสภณ* ออกเสียงว่า [โสภัน] ไม่ใช่ *[โสภกะสัน] หรือ *[โสภะสัน] เพราะตามหลักทางสัทศาสตร์จะไม่มีการแทรก [อะ] ระหว่าง [ก] กับ [ส] เนื่องจากภาษาไทยออกเสียงโดยการดันลิ้นไปข้างหน้ามากกว่าการดึงลิ้นไปข้างหลัง และการเคลื่อนลิ้นจาก [ก] ที่เพดานอ่อนไป [ส] ที่ปุ่มเหงือกนั้นไม่ไกลกันนักในช่องปาก (อุดม วัชรธรรมลิขิตต์. ๒๕๕๔) ส่วนคำว่า *ชาติไทย* ออกเสียงว่า [ชาติไทย] เพราะตามหลักสัทศาสตร์ทั้ง [ต] และ [ท] มีฐานเสียงที่เดียวกัน คือ ที่ปุ่มเหงือก จึงไม่มีความจำเป็นต้องแทรก [อะ] ระหว่าง ๒ พยางค์ที่มีพยัญชนะเสียงสุดท้ายและพยัญชนะต้นของพยางค์ถัดไปมีฐานเสียงเดียวกัน ในทำนองเดียวกัน *โยกเกณฑ์* ออกเสียงว่า [โยกเกณฑ์] ไม่ใช่ *[โยกคะเกณฑ์] ในกรณีของ *เขตุน* ออกเสียงว่า [เขตตุพน] หรือ [เขตตุพน] ตามแบบสมาส แต่ เหตุผล ครุภาษาไทยกลับไม่ให้อ่านแบบสมาสว่า *[เขตตุพน] อย่าง *เขตุน* โดยไม่มีคำอธิบายและเหตุผลประกอบคำอธิบายที่จริงแล้ว เขตุน มีประวัติและที่มาจาก เขตวน เมื่อ <ว> แผลงเป็น <ุ> ได้และ <ว> แผลงเป็น <พ> ได้คำว่า เขตวน จึงมีอีกรูปหนึ่งคือ *เขตุน* จึงออกเสียงเป็น [เขตตุพน] ได้ แต่ครุภาษาไทยไม่พยายามอธิบายในลักษณะนี้ ส่วน *เหตุผล* นั้น ที่ไม่ออกเสียง [อุ] ทำยคำ หน้า <ผล> เพราะโครงสร้างทางไวยากรณ์ของคำเป็นแบบและ/หรือ (อุดม วัชรธรรมลิขิตต์. ๒๕๕๒, ๑๔) จึงไม่จำเป็นต้องอ่านแบบสมาส^๕

^๒ *ยานมาศ* [ยานนะมาศ] ออกเสียงแบบสมาสได้ ทั้ง ๆ ที่เป็นโครงสร้างแบบขยายอย่างไทย คือ ตัวขยายตามหลัง แต่ *ยานยนต์* ออกเสียงแบบสมาสไม่ได้เพราะพยัญชนะต้นของ ๒ พยางค์ซ้ำกัน *ยวดยาน* ก็ออกเสียงแบบสมาสไม่ได้เพราะ *ยวด* เป็นคำไทยที่สะกดด้วย <ต> ไม่มีการออกเสียงแบบสมาสเมื่อตัวสะกดเป็น <ช, ค, ซ, ฎ, ด, บ, ฟ, ฮ> ซึ่งไม่ปรากฏในบัญชีอักษรเทวนาครี เป็นที่น่าสงสัยว่าครูอาจารย์ภาษาไทยไม่สะกดตาสะกดใจบ้างหรือว่า *ยานอวกาศ* ทำไมไม่สนธิเป็น *ยานาวากาศ* ด้วยเหตุผลอะไร

^๓ คนไทยส่วนมากออกเสียงเขตมินบุรีซึ่งเดิมเป็นชื่ออำเภอหนึ่งของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นกรุงเทพมหานคร ว่า [มินบุรี] เป็นสระว่าเสียงสั้นด้วยซ้ำไป นักภาษาไทยน่าจะวิจัยออกมาให้ได้ว่า เพราะเหตุผลอะไรคำที่มีสระเสียงยาวจึงเปลี่ยนเป็นสระเสียงสั้น

^๔ คำว่า *ชนนี* นิยมออกเสียงว่า [ชนนี] แต่ชาวบ้านมักออกเสียงเป็น [ชนละนี] ส่วนคำที่สะกดด้วย <ม> ที่มาจากภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต ยังคงอ่านแบบสมาสอยู่ เช่น *รามเกียรติ์* [รามมะเกียน], *ยมโลก* [ยวมมะโลก]

^๕ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงเรียกการสมาสแบบและว่า ทันทสมาส

สมาสเป็นตัวการสำคัญที่เปลี่ยนเสียงสระสั้นเป็นสระยาวในคำว่า *เพชรบุรี* เป็น [เพ็ดชะบุรี]

คำว่า *เพชรบุรี* หรือ *ราชบุรี* ออกเสียงเป็นคำ ๓ พยางค์ว่า [เพ็ดบุรี] หรือ [ราดบุรี] ตามลำดับ แต่เมื่อไรที่ออกเสียงแบบสมาส ๒ คำนี้จะกลายเป็น [เพ็ดชะบุรี] หรือ [ราดชะบุรี] ตามลำดับ (อุดม วัชรธรรม์ลิขิตดี. ๒๕๕๕) ธรรมชาติของภาษาไทยจะลงมุขยัตที่พยางค์สุดท้ายของคำ ยกเว้นคำลงท้าย เช่น *คะ, นะ, ฮะ* คำแสดงอนาคตได้แก่ *จะ* คำสันธานบางคำ เช่น *กะ (กับ) และ ก็* เป็นต้น พยางค์ที่มีสระเสียงสั้นกำหนดให้มีค่า ๑ मात्रา (mora) โดยถือว่า *मात्रา* เป็นน้ำหนักของพยางค์ที่เกี่ยวข้องกับ มุขยัต (อุดม วัชรธรรม์ลิขิตดี. ๒๕๕๐) พยางค์ที่มีสระเสียงยาวไว้มุขยัตกำหนดให้มีค่า ๑ मात्रาและสระเสียงยาวจะเปลี่ยนเป็นสระเสียงสั้น เช่น *เวลา [welaa]* แทนที่จะเป็น [weelaa], *กีฬา [kilaa]* แทนที่จะเป็น [kiilaa] และพยางค์ที่มีสระเสียงยาวหรือสระเสียงสั้นตามด้วยเสียงสะกดแต่ไว้มุขยัตกำหนดให้พยางค์ดังกล่าวมีค่า ๑ मात्रา เช่น พยางค์แรกที่ไว้มุขยัตในคำว่า *ปิติ, มีนา, ศึกษา, หุนหัน, อดออม, อุบอิบ* พยางค์แรกจะมี ๑ मात्रา พยางค์หลังจะมี ๒ मात्रา (เพราะพยางค์สุดท้ายจะลงมุขยัต) พยางค์ที่มีสระเสียงยาวหรือเสียงสั้นตามด้วยเสียงสะกดกำหนดให้มีค่า ๒ मात्रา เช่น *เก่งกาจ, ชับชาน, คึกฤทธิ์, โนรี, สาธิต, โอกาส* ทั้ง ๒ พยางค์เป็นพยางค์ที่มี ๒ จังหวะ (rhythm) อีกด้วย เพราะจังหวะมีความสำคัญต่อภาษาไทยไม่น้อย เวลาออกเสียงคนไทยนิยมออกเสียงคำเป็นกลุ่ม ๓ แบบด้วยกัน คือ แบบ ๒ พยางค์ ได้แก่ รูปแบบ เเบา-หนัก เช่น *มณี [manii], สุภา [suphlaa]* และ รูปแบบ หนัก-หนัก เช่น *สุด ๆ [สุดสุด], จะจะ [จะจะ]* และแบบ ๓ พยางค์ อันเป็นแบบที่นิยมมากที่สุด แบ่งย่อยเป็น ๓ แบบ ได้แก่ รูปแบบ หนัก-เบา-หนัก เช่น *สาธิตา*, รูปแบบ เเบา-หนัก-หนัก เช่น *สวัสดิ์*, เเบา-เบา-หนัก เช่น *ยัวร์ตัน* สำหรับแบบ ๔ พยางค์ แบ่งย่อยเป็น ๖ แบบ คือ (๑) รูปแบบ เเบา-หนัก/เบา-หนัก ซึ่งอนุพันธ์มาจากแบบ ๒ พยางค์ ๒ กลุ่มต่อเนื่องกัน เช่น *ขมิ/ขม้น, สมัคร/สมาน, พลก/นิกร* (๒) รูปแบบ หนัก-เบา/เบา-หนัก เช่น *วิศว/กรรม, อุตร/ดิตถ์, โภกขร/พรรษ*, (๓) รูปแบบ หนัก-เบา/หนัก/หนัก เช่น *ราช/ธานี, ปัญ/จวัด/คีย์* (๔) รูปแบบ หนัก/หนัก-เบา-หนัก เช่น *ราช/พัสดุ, รัฐ/ธรรมนุญ* (๕) รูปแบบ หนัก-เบา-หนัก/หนัก เช่น *คมนา/คม, วัฒน/ธรรม, มัคนา/ยก* (๖) รูปแบบ เเบา-หนัก-หนัก/หนัก เช่น *สุวรรณา/ราม, สุภาภรณ์/พรรณ, ประสันนา/การ* ในกลุ่มมากกว่า ๔ พยางค์ แบบ ๕ พยางค์ แบ่งย่อยเป็น ๒ พยางค์กับ ๓ พยางค์ รูปแบบ หนัก/เบา-หนัก/เบา-หนัก เช่น *รัฐ/วิสา/ทกิจ* และ รูปแบบ หนัก-หนัก/เบา-หนัก-หนัก เช่น *ศุภ/ชลาศัย* รูปแบบ เเบา-หนัก/หนัก-เบา-หนัก เช่น *มหา/สารคาม* รูปแบบ หนัก-เบา-หนัก/เบา-หนัก เช่น *อารย/ประเทศ* ในกลุ่มคำ ๖ พยางค์แบ่งย่อยเป็น ๓ แบบ คือ รูปแบบ หนัก-เบา-หนัก/หนัก-เบา-หนัก เช่น *ภูมิศาสตร์/เศรษฐกิจ*, รูปแบบ หนัก/หนัก-เบา-หนัก/หนัก-หนัก เช่น *วง/ดุริยางค์/สากล, โสต/ทัศน/ศึกษา* รูปแบบ หนัก/เบา-หนัก/หนัก-เบา-หนัก เช่น *ชาติ/ประชา/ธิปไตย*

การออกเสียงคำว่า *ราชบุรี*, *เพชรบุรี* แบบคำสมาส จะออกเสียงเป็น [รัตชะบุรี], [เพ็ดชะบุรี] ตามลำดับ *บุรี* จะออกเสียงยาวเป็น [บุรี] โดยผู้พูดเองไม่รู้ตัว แต่ *สระบุรี* บางคนออกเสียงเป็น [สระหระ/บุรี] โดยที่ *บุรี* ยังเป็นเสียงสั้นเพราะอะไร เรากำหนดให้มาตรา (mora)^๖ ของพยางค์มุขยัต (prominence)^๗ คือ พยางค์ที่ลงเต็มเสียงมีค่าเป็น ๒ มาตรา พยางค์ไร้มุขยัต (nonprominence) คือ พยางค์ที่ลงไม่เต็มเสียงมีค่าเป็น ๑ มาตรา เช่น *สมัครสมาน* แบ่งเป็น ๒ ช่วง คือ *สมัคร/สมาน* จะมีค่าเท่ากับ $๑ + ๒ = ๓/๑ + ๒ = ๓$ มาตราทั้ง ๒ ช่วงเสียง ส่วน *ราชบุรี* [รัตบุรี] มีค่าเท่ากับ $๒ + ๑ + ๒ = ๕$ แต่เมื่อออกเสียงแบบสมาสโดยลงมุขยัตที่ [ชะ] เป็น [รัตชะ/บุรี] จะมีค่าเท่ากับ $๒ + ๒ = ๔/๑ + ๒ = ๓$ ช่วงหลังจะขาดไป ๑ มาตรา เพื่อให้เกิดความสมดุลของ ๒ ช่วงเสียงจะต้องทำเสียงสั้นคือ [อุ] ให้เป็นเสียงยาว [อุ] เพิ่มขึ้นอีก ๑ มาตรา เป็น [รัตชะ^๘/บุรี] ซึ่งทั้ง ๒ ช่วงเสียงจะมีค่าสมดุลกันเป็น $๒ + ๒ = ๔/๒ + ๒ = ๔$ สมองจึงสั่งการโดยอัตโนมัติให้สระในพยางค์ถัดไปเป็นสระเสียงยาวทันที เพื่อรับการลงมุขยัตในพยางค์หน้า เป็นการทำให้จำนวนมาตราเท่ากับช่วงข้างหน้าเพื่อให้เกิดความสมดุลทั้ง ๒ ช่วงเสียงอันเป็นเรื่องของสัทศาสตร์ทางภาษา ส่วน *สระบุรี* [สระหระ/บุรี] หรือ [สระหระ/บุรี] นั้นออกเสียงได้ ๒ แบบคือ รูปแบบ เวา-หนัก-เบา-หนัก มีพยางค์แรก [ชะ] เป็นสระเสียงสั้นไร้มุขยัตโดยลงมุขยัตที่พยางค์ที่ ๒ แล้วออกเสียงเป็น ๒ ช่วงคล้าย *สุพรรณบุรี* [สุพัน/บุรี] ซึ่งมีค่าเท่ากับ $๑ + ๒ = ๓/๑ + ๒ = ๓$ [บุรี] ยังคงสภาพเป็นสระเสียงสั้นได้เหมือนเดิมและไม่จำเป็นต้องทำให้เป็นสระเสียงยาวเป็น [อุ] และรูปแบบที่ ๒ ลงมุขยัตที่พยางค์แรก [ชะ] และพยางค์ที่ ๒ [หระ] โดยยึดแนวเทียบกับ *ราชบุรี* [รัตชะ/บุรี] เมื่อลงมุขยัตที่ [หระ] ก็จำเป็นต้องทำสระเสียงสั้น คือ [อุ] ให้เป็นสระเสียงยาวเป็น [อุ] พยางค์ [บุ] ก็จะมีค่ามาตราเพิ่มขึ้น ๑ มาตรา รวมเป็น ๔ มาตราเท่ากับช่วงข้างหน้าเพื่อทำให้เกิดความสมดุลทั้ง ๒ ช่วงเสียง

ครูอาจารย์ภาษาไทยมักไม่สนใจเรื่องมาตราเพราะมองข้ามความสำคัญของเรื่องนี้ จะเห็นได้ว่าการออกเสียงคำภาษาไทยแบบหลงไหลการสมาส^๙ เช่น *ราชบุรี*, *เพชรบุรี* จะเป็น [รัตชะบุรี], [เพ็ดชะบุรี] ตามลำดับโดยแทรกเสียง [อะ] นั้น เป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำและให้เลิกกระทำเสียแต่บัดนี้ เพราะผู้ออกเสียงคำไทยแบบหลงไหลการสมาสเป็นการทำลายภาษาไทยอย่างมาก เพราะระบบทางสมองของผู้พูดภาษาไทยจะไม่ยินยอมให้ท่านออกเสียงได้ว่า [รัตชะบุรี] และ [เพ็ดชะบุรี] ตามลำดับ การออกเสียงที่ถูกต้องของชื่อ ๒ จังหวัดนี้ คือ [รัตบุรี] และ [เพ็ดบุรี] ตามลำดับซึ่งถือว่าถูกต้องตามแบบไทยอยู่แล้ว ชาวราชบุรีและชาวเพชรบุรีเขาออกเสียงชื่อเมืองของเขาว่า [รัต/รี] และ [เพ็ด/รี]^{๑๐} ตามลำดับด้วยซ้ำไป

^๖ นักภาษาไทยสนใจมาตราเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับแม่บทแจกลูกอักษรตามหมวดคำที่ไม่มีอักษรสะกดหรือมีอักษรสะกด แต่มักไม่สนใจมาตรา (mora) ดังที่ปรากฏในภาษาสันสกฤตและภาษาญี่ปุ่นอันเป็นหน่วยน้ำหนักของพยางค์ที่เนื่องกับพยางค์ที่เกี่ยวข้องกับมุขยัต

^๗ พยางค์ที่ขีดเส้นใต้เป็นพยางค์ที่ลงมุขยัต เช่น *เยวเรศ*

^๘ พยางค์ ชะ เดิมมีค่าเท่ากับ ๑ มาตราแต่เมื่อลงมุขยัตที่ให้มีค่าเท่ากับ ๒ มาตรา

^๙ หมายถึงการแทรกเสียง [อะ] ลงทุกแห่งที่เจ้าตัวคิดว่า เป็นคำสมาสโดยไม่คำนึงว่าจะผิดหรือถูก

^{๑๐} เมื่อก่อนเรียกเมืองเพชรบุรีนี้ว่า เมืองพริบพรี

บรรณานุกรม

- กำชัย ทองหล่อ. ๒๕๓๗. *หลักภาษาไทย*. กรุงเทพฯ : รวมสาส์น.
- จิรายุ นพวงศ์, ม.ล. ๒๕๑๗. เมื่อพยัญชนะตัวที่ห้าสุวรรคเป็นตัวตาม. *ชุมนุมทางภาษาไทย*. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- บรรจบ พันธเมธา. ๒๕๔๙. *ลักษณะภาษาไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ราชบัณฑิตยสถาน. ๒๕๔๖. *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๖*. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- วชิรญาณวโรรส, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยา. ๒๕๓๘. *บาลีไวยากรณ์ วจิวภาค ภาค ๒ สมาสและศัพท์ิต*. กรุงเทพฯ : มหามงกุฎราชวิทยาลัย.
- ศักดิ์ศรี แย้มนัตตา. ๒๕๓๘. อัจฉริยลักษณ์ของภาษาไทย. *วารสารภาษาไทยและวรรณคดีไทย*. ๘. พิเศษ. ๔-๑๓.
- อุดม วรรณลีลิขิตดิษฐ์. ๒๕๔๐. *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับภาษา*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- _____. ๒๕๔๔. การออกเสียงคำไทย. *มุมมองภาษาตามวิภาษศาสตร์*. กรุงเทพฯ : ต้นธรรมสำนักพิมพ์.
- _____. ๒๕๔๔. ครู-ลหุ ในมุมมองภาษาศาสตร์. *มุมมองทางภาษาตามวิภาษศาสตร์*. กรุงเทพฯ : ต้นธรรมสำนักพิมพ์.
- _____. ๒๕๔๕. *ภาษาศาสตร์เหมาะสมเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : ต้นธรรมสำนักพิมพ์.
- _____. ๒๕๔๖. มองพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ *ศรีชไมयाจารย์*. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. ๒๕๔๗. *ไวยากรณ์ไทยในภาษาศาสตร์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- _____. ๒๕๕๐. มุขยัต (Prominence), มาตรา (Mora), และจังหวะ (Rhythm). *วารสารสวนสุนันทาวิชาการและวิจัย*. ๑.๑
- _____. ๒๕๕๔. ทฤษฎีการออกเสียงคำไทยตามหลักภาษาศาสตร์, *วารสารราชบัณฑิตยสถาน*. ๓๖.๒ (เมษายน-มิถุนายน ๒๕๕๔ : ๒๗๓-๒๘๗)
- _____. ๒๕๕๕. ๙ คำถามพินทุที่นักเรียนอยากถามครูภาษาไทย. *วารสารภาษาไทยและวัฒนธรรมไทย*. ๕.๙ (มิถุนายน-พฤศจิกายน ๒๕๕๔ : ๑-๑๓).
- อุปกิตศิลปสาร, พระยา. ๒๕๓๕. *หลักภาษาไทย*. กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด
- Whitney, William W. 1960. *Sanskrit Grammar*. Harvard University Press.

Abstract When pronouncing the word เพชรบุรี as [เพ็ดชะ/บุรี], why does [u] is lengthened to [uu] in บุรี ?

Udom Warotamasikkhadit

*Fellow of the Academy of Arts,
The Royal Institute, Thailand*

The name of the province, เพชรบุรี, is normally pronounced [phétburi], except by those who love word combination (samāsa), and who, if teachers, will require their Thai students to pronounce this words as [phétchàbùri]. In this pronunciation the vowels in the second section of the compound, บุรี, will automatically be lengthened to [buurii], but Thai language teachers will not able to notice, either visually or cognitively, the differences in short and long vowels in this word. Thai language teachers often teach that the combination of two or more Pali and Sanskrit words into one compound word is called samāsa, and that under this rule, if the word does not end with [i] or [u], the vowel [a] is inserted after the last consonant of the first section; e.g., เวช + กรรม = เวชกรรม [wêetchakam]; and that, if the first word in the compound ends with [i] or [u], it is pronounced with an inserted [i] or [u]; e.g., วุฒิปภาวะ [wúthiphaawá] เมรุมาศ [meerúmâat]. Many of these Thai language teachers never explain to their students that there are a number of word combinations with samāsa in which the vowel [a] is not inserted between the two combined words, such as ยานพาหนะ, โศกคัลย์ and many other words. This may be because they are not aware of the influence of mora, prominence, and rhythm. Pronunciations of เพชรบุรี as [phétchàbùri] places prominence on the syllable [chá], thus adding a mora to the front section of the word. In this case the brain will automatically lengthen the vowel [u] in the second of word section of the word to [uu] in order to balance the mora of the first section.

Keywords: rhythm, mora, prominence, samāsa.